

Evaluatieonderzoek naar de inzet van buurtsportcoaches

Buurtsportcoaches stimuleren of organiseren passend sport- en beweegaanbod in de buurt voor alle inwoners van een gemeente. Zij doen dat door verbindingen te maken tussen sport- en beweegaanbieders en organisaties uit andere sectoren zoals zorg, welzijn, kinderopvang en het bedrijfsleven.

mulier instituut

SPORT
KUNDE

In dit factsheet worden de hoofdpunten van het **evaluatieonderzoek** naar de Brede impuls combinatiefuncties (Bic) toegelicht: het beleidsinstrument dat de inzet van buurtsportcoaches regelt¹. Samen met acht sportkundeopleidingen heeft het Mulier Instituut de implementatie en opbrengsten onderzocht voor gemeenten, lokale partners en buurtsportcoaches.

¹ In de praktijk gebruiken gemeenten vaak andere termen zoals combinatiefunctionaris of beweegmakelaar. Om verwarring te voorkomen, praten wij over 'buurtsportcoaches'.

Als uitgangspunt beschouwen we in ons onderzoek de Bic als een instrument dat door het Rijk is bedacht (macroniveau), bij gemeenten en lokale partners is uitgevoerd (mesoniveau) en door de individuele inzet van buurtsportcoaches verder wordt vormgegeven (microniveau; figuur 1). De Bic is geen losstaand beleidsinstrument. Het beleid bouwt voort op - en werd deels gelijktijdig uitgevoerd met - andere impulsregelingen van het Rijk, zoals de Breedtesportimpuls of BOS-impuls. De Bic heeft door haar omvang en duur de potentie om meer impact te realiseren dan haar voorgangers.

Figuur 1. Betrokkenen Brede impuls combinatiefuncties

De Bic in cijfers

2008 Start combinatiefunctionaris	40% Cofinanciering Rijk	€ 58,8 mln Cofinanciering door VWS en OCW in 2017	96% Van de gemeenten doet mee in 2017 (371)	4.500 (2.900 fte) Buurtsportcoaches zijn naar schatting werkzaam, incl. cultuurcoaches
2012 Verbreding naar buurtsportcoach	60% Gemeenten en/of lokale partners			

Bron: SBB monitor 2017

Kenmerken van het beleid

Cofinanciering van het Rijk is structureel	Beleidsuitlokking door decentrale uitkering	Geen blauwdruk voor inzet buurtsportcoach, ruimte voor lokaal maatwerk	Financiering van menskracht in plaats van projecten	Lokale cofinanciering borgt betrokkenheid lokale partijen
--	---	--	---	---

Aanpak onderzoek

1. Literatuur- en documentstudie	2. Landelijke enquête beleidsambtenaren sport (n=249)	3. Diepte-interviews beleidsambtenaren en coördinatoren van de buurtsportcoaches (n=71) en groepsinterviews met betrokken organisaties (n=236) in 34 casegemeenten	4. Lokale enquête betrokken organisaties (n=446) en buurtsportcoaches (n=424) in 34 gemeenten	5. Diepte-interviews buurtsportcoaches (n=291) in 34 gemeenten
--	---	--	---	--

Colofon

Auteurs: Anouk Brandsema & Caroline van Lindert. Neem voor meer informatie contact op met Anouk Brandsema. Dit factsheet is een samenvatting van het evaluatieonderzoek van het Mulier Instituut in samenwerking met acht sportkundeopleidingen (Hanzehogeschool Groningen, Fontys Sporthogeschool, Hogeschool Windesheim, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, De Haagse Hogeschool, Hogeschool InHolland i.s.m. Hogeschool van Amsterdam, HZ University of Applied Sciences). Lees het [volledige rapport](#) en het [bijlagenrapport](#) voor meer bevindingen.

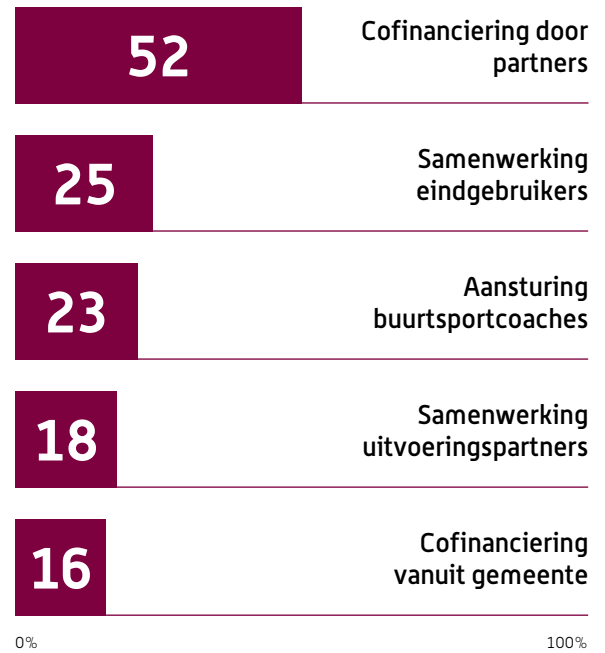
Hoe implementeren gemeenten de Brede impuls combinatiefuncties (Bic)?

De verschillen tussen gemeenten in organisatiestructuur zijn groter dan de overeenkomsten. Op basis van geïdentificeerde bouwstenen (figuur 2) kunnen gemeenten niet duidelijk in modellen worden ingedeeld. Juist die onderlinge verschillen zijn een belangrijk, wellicht onbedoeld, resultaat van de Bic. De combinatie van bouwstenen levert voor de implementatie van de Bic verschillende organisatiestructuren op. Deze bouwstenen vormen samen een geheel en beïnvloeden elkaar. Zo leidt een sterke regierol bij een gemeente vaker tot het formuleren van heldere doelstellingen en hangt een meer faciliterende regierol samen met meer betrokkenheid en inspraak van lokale partijen. Ondanks veel merkbare verschillen, zijn tijdstip van deelname en de omvang van een gemeente de meest bepalende factoren bij de organisatie van het beleid.

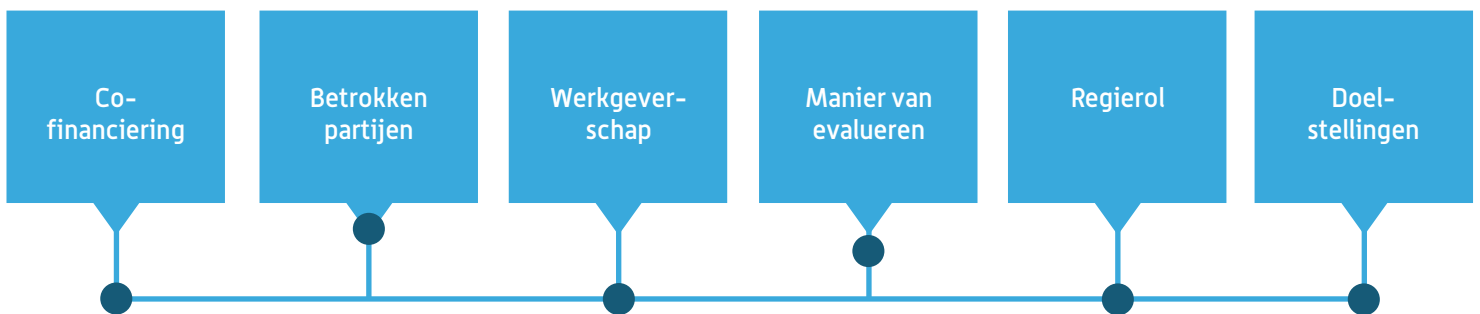
Gemeenten hebben meestal in geen of mindere mate helder inzicht in welke aanpak tot de beoogde effecten zou moeten leiden. Wel werken zij toe naar een 'stip op de horizon'. We zien het terug in de vaak abstracte formuleringen van hun lange termijn doelstellingen (deze zijn niet SMART-geformuleerd). Monitoring en evaluatie van het beleid is voor gemeenten een ingewikkeld proces. Dit proces wordt ingewikkelder naarmate meer partners meedoen en/of wanneer partners werkgever en/of cofinancier zijn.

Wanneer gemeenten afhankelijk zijn van de financiële bijdragen van externe partijen, kunnen zij niet garanderen wat er gebeurt wanneer externe financiering wegvalt (zie figuur 3). Deze afhankelijkheid bemoeilijkt het structureel inbedden van de buurtsportcoach, en daarmee de organisatie van het beleid.

Figuur 3. Zaken die gemeenten voor verbetering vatbaar vinden rondom de Bic (in procenten, n=249)

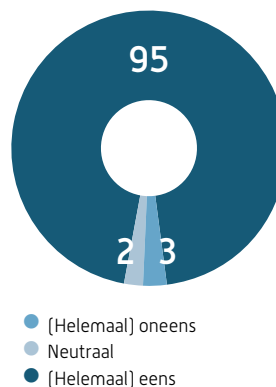
Figuur 2. Bouwstenen die gemeenten inzetten om het beleid rondom buurtsportcoaches vorm te geven

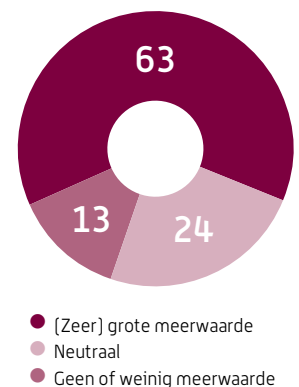
Werkt de Bic als impuls voor gemeentelijk beleid?

Bijna alle gemeenten (95%) en veel betrokken partners (63%) ervaren de Bic of de inzet van buurtsportcoaches als een succes (figuur 4 & 5). Gemeenten zijn tevens (94%) voornemens om het beleid op lange termijn voort te zetten. De Bic zet binnen de gemeentelijke organisatie aan tot nadenken over hoe sport ook op andere terreinen (zoals welzijn, zorg, veiligheid, onderwijs) kan worden ingezet. Deze samenwerking zorgt bij gemeenten voor een (door)ontwikkeling van de zachte kant van het sportbeleid (sportstimuleringsbeleid). In de lokale beleidspraktijk zorgt de buurtsportcoach voor actie: hij organiseert sport- en beweegactiviteiten, zet samenwerkingsverbanden op en stimuleert bewoners om te sporten en bewegen.

Figuur 4. Gemeenten die ervaren dat de Bic leidt tot een impuls in hun sport- en beweegbeleid (in procenten, n=446)

Figuur 5. Meerwaarde van de buurtsportcoach volgens betrokken organisaties (in procenten, n=446)

“Door de Bic is meer draagvlak gekomen om sport als partner te gebruiken. Er komt een gecombineerde gezondheids- en sportnota. Je ziet verbindingen ontstaan”

[beleidsmedewerker in middelgrote gemeente]

Vier factoren dragen bij aan de werking van de Bic als impuls voor lokale beleidsontwikkeling:

Maatwerk

De mogelijkheid tot maatwerk (94%) vinden gemeenten een sterk punt van de Bic. Gemeenten en professionals kunnen het beleid aan de lokale situatie aanpassen.

Lerend beleid

Door ervaringen in het werken met de Bic, leren gemeenten wat het beste werkt en passen zij hun werkwijze aan. Dit lerende karakter leidt er tevens toe dat gemeenten beter kunnen inspelen op externe ontwikkelingen, zoals de decentralisaties in het sociaal domein (in 2015).

Implementatiewijze

Een goede organisatiestructuur is belangrijk om effecten te bereiken. Zo bevordert goede communicatie en duidelijkheid over de continuïteit van het beleid, samenwerking en betrokkenheid bij lokale partners. (zie voor bouwstenen figuur 2).

Goede inzet professionals

Het is belangrijk dat de kwaliteiten van de buurtsportcoach aansluiten bij zijn of haar specifieke werkzaamheden en/of doelgroep.

De Bic werkt nog niet altijd optimaal. Voor nu is de rijksbijdrage (nog) het vliegwiel voor het realiseren van lokale betrokkenheid binnen de gemeentelijke organisatie en in de lokale praktijk. Het organiseren van (structurele) cofinanciering en betrokkenheid van (potentiële) partners zijn voor gemeenten vaak verbeterpunten.

“Het kost veel tijd om mensen te overtuigen van de toegevoegde waarde, het zijn lange trajecten”

[middelgrote gemeente]

Dé buurtsportcoach bestaat niet?!

Door het bieden van lokaal maatwerk is de professie van buurtsportcoach zeer divers (figuur 6). Elke gemeente en organisatie geeft een eigen draai aan het beroep, waardoor de vraag ontstaat of wel van één professie kan worden gesproken. Het is zinvol om onderscheid te maken naar verschillende typen buurtsportcoaches. Door dit onderscheid te maken, is beter te zien welke competenties en kwaliteiten een persoon nodig heeft om een specifieke rol te vervullen.

Werken buurtsportcoaches met een onderbouwde aanpak?

Buurtsportcoaches handelen doelbewust en onderbouwen hun werkwijze met ervaringen uit de praktijk. Zij hebben in meer of mindere mate doelen en/of prestatieafspraken, specifiek voor hun doelgroep. De zeven in het onderzoek onderscheiden typen buurtsportcoaches verschillen onderling in benaderwijze van hun doelgroep. We zien dat buurtsportcoaches beschikken over daadkracht, voelspriet in de samenleving en gevoel voor hun doelgroep. Ze verbinden daarvoor de noodzakelijke partijen, zodat vraag en aanbod samenkomen, activiteiten plaatsvinden en nieuw aanbod wordt ontwikkeld. Samenwerking is een belangrijke randvoorwaarde om deze resultaten te bereiken.

Figuur 6. Setting waarin buurtsportcoaches aangeven waarin zij werkzaam zijn (in procenten, n=442)

Sport	Onderwijs	Buurt	Welzijn	Jeugd- (zorg)	Kunst en Cultuur	Gezond- heidszorg
89	79	40	29	16	13	13
Ouderen- (zorg)	Kinder- opvang	Vluchte- lingenwerk	Gehandi- captenzorg	Bedrijfs- leven	Andere Setting	
12	11	10	8	4	2	

Zeven typen/doelgroepen van buurtsportcoaches:

1. Kinderen tot 12 jaar
2. Jongeren vanaf 12 jaar
3. 'Kwetsbare burgers' (o.a. mensen met een lage SES e/o migratieachtergrond)
4. Wijk- en buurtbewoners (diverse doelgroepen waaronder bedrijfsleven)
5. Mensen met een beperking, chronische aandoening en/of een gezondheidsrisico
6. Ouderen/senioren
7. Sportverenigingen (die ondersteuning krijgen van buurtsportcoaches)

“Ik denk dat er echt wel mensen zijn die door mijn activiteiten gelukkiger zijn geworden. Die zijn begonnen met bewegen, die zijn blijven bewegen en die er elke week weer blij van worden. Ik denk dat ik daar wel verschil in heb gemaakt.”

[vrouwelijke buurtsportcoach 30 jaar]

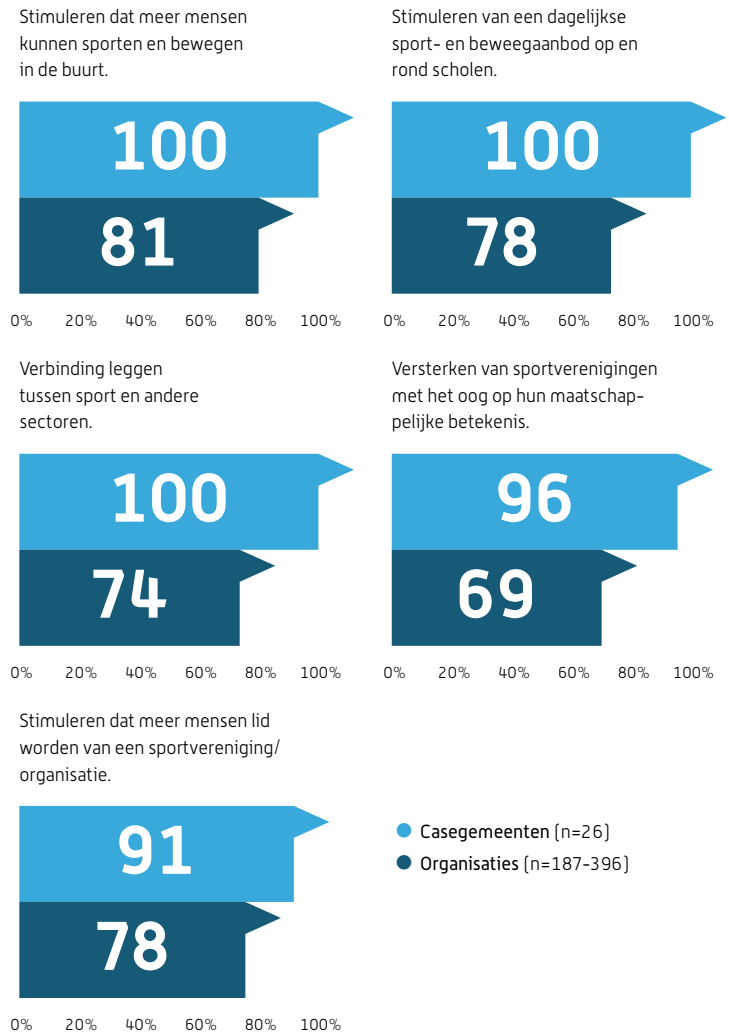
Voor buurtsportcoaches is handelingsvrijheid het belangrijkste aspect in hun werk, zodat zij hun activiteiten op de lokale behoeften af kunnen stemmen. Ze zijn net als gemeenten lerend bezig: wanneer een aanpak niet blijkt te werken, wordt deze aangepast. Maatwerk is en blijft voor hen het sleutelwoord. Vaak is er nog wat spanning tussen verwachtingen vanuit gemeenten en wat buurtsportcoaches zelf nodig achten. De buurtsportcoach is de noodzakelijke schakel tussen beleid en praktijk en tussen gemeenten en einddoelgroepen, waardoor het belangrijk is om goed en structureel te evalueren met zowel de doelgroep als de gemeente en andere betrokken partners.

Buurtsportcoaches ervaren dat zij deelnemers bereiken, hen in beweging brengen en dat zij zorgen voor plezier. Dikwijls is de bewijslast voor de door hen beoogde effecten gebaseerd op zachte signalen uit de beroepspraktijk. Als professionals maken buurtsportcoaches vooral gebruik van hun eigen praktijkervaringen of praktijkervaringen van anderen. Sporadisch wordt kennis uit literatuur of opleiding geraadpleegd en worden wetenschappelijk onderbouwde aanpakken (interventies) gehanteerd, die overigens slechts nog in zeer beperkte mate beschikbaar zijn.

De Bic: een landelijk geslaagd instrument?

De Bic is structureel, langduriger en veelomvattender dan haar voorlopers en heeft bijna alle gemeenten gestimuleerd daadwerkelijk actie te ondernemen om de mogelijkheden voor mensen om te sporten en bewegen te vergroten (figuur 7). Omdat gemeenten lokaal maatwerk kunnen bieden, is geen vaste uitkomstmaat van de Bic vast te stellen en is haar werking complex. Het inleveren van controle door het Rijk, in combinatie met de cofinanciering van het Rijk, levert juist de ingrediënten op die het instrument aantrekkelijk maakt voor gemeenten om aan te haken. Gemeenten willen en kunnen niet meer zonder de buurtsportcoach. De buurtsportcoaches zorgen voor actie en dat zet partijen en mensen in beweging.

Figuur 7. Ervaren resultaat op landelijke doelstellingen met de inzet van buurtsportcoaches (percentage dat doelen nastreeft, 'een beetje' en 'volledig' behaald)

Aanbevelingen voor gemeenten

Stimuleer **lerend beleid**: formuleer een ambitie en zet de richting uit, en leer en stuur bij op basis van monitoring en (tussentijds) evaluerende gesprekken.

Leer van andere gemeenten op welke doel(groep)- en buurtsportcoaches het beste ingezet kunnen worden, welke werkwijzen effectief zijn, en hoe het monitorings- en evaluatiebeleid het beste vorm kan krijgen. Online zijn veel voorbeelden beschikbaar en landelijk of regionaal kunnen meerdere ondersteuningsvormen worden gebruikt.

Geef ruimte aan buurtsportcoaches, maar **let daarbij wel op de randvoorwaardelijke aspecten van het werk**. De aanpak van buurtsportcoaches kan effectiever wanneer hun werkomstandigheden optimaal zijn. Denk hierbij aan: voldoende uitwisseling en feedback met collega's en opdrachtgevers, hulp bij persoonlijke ontwikkeling en zekerheid over middelen en financiering. Hoewel buurtsportcoaches heel wat te bieden hebben, moeten zij zich nog te vaak bewijzen naar organisaties buiten de sport die bepaalde kwetsbare doelgroepen vertegenwoordigen. De 'marketing' van het fenomeen buurtsportcoach behoeft vaak nog aandacht.

Bouw **feedbackloops** van onderaf in. Buurtsportcoaches en lokale partners kunnen gemeenten helpen hun beleid beter vorm te geven. In praktijk is er echter nog maar weinig sprake van structurele feedback van de buurtsportcoaches naar het beleid. Door deze te integreren en professionals beter bij beleidsvorming te betrekken, ontstaat meer draagvlak voor de uitvoering en zicht op de haalbaarheid en het doelbereik van het uitgezette beleid.